

**ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2**

**อนงค์ อาจจทอง<sup>1\*</sup> ปริญญา มีสุข<sup>2</sup>**

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 และ 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่ คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 357 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบทดสอบ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.942 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน 2. ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .649 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

**คำสำคัญ :** บริหารแบบมีส่วนร่วม, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

---

<sup>1</sup> นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี  
e-mail: anong\_nawa2558@hotmail.com

<sup>2</sup> อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารการศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี  
e-mail: arjarn golf@gmail.com

\* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: anong\_nawa2558@hotmail.com

## THE RELATIONSHIP BETWEEN PARTICIPATIVE MANAGEMENT AND THE SCHOOL EFFICIENCY UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

Anong Artjongthong<sup>1\*</sup> Parinya Meesuk<sup>2</sup>

### Abstract

The purposes of this research were to study 1. the level of participative management of schools under Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2, 2. the level of school efficiency under Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2, and 3. the relationship between the participative management and the school efficiency under Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2.

The sample group in this research was consisted of 357 school administrators and teachers in schools under Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2. The data were collected using Likert five-point rating scale questionnaires with a reliability coefficient of 0.942. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient to determine the relationship.

The research showed that 1. the level of participative management of schools as a whole and on all aspects was at the high level, 2. the level of school efficiency as a whole and on all aspects was at the high level, 3. the relationship between the participative management and the school efficiency under Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2 revealed positive relationship in moderate level at .01 level of significance.

**Keywords :** participative management, school efficiency, Chaiyaphum Primary Education Service Area Office 2

---

<sup>1</sup> Student Master of education course Faculty of Technical Education Rajamangala University Thanyaburi  
e-mail: anong\_nawa2558@hotmail.com

<sup>2</sup> Permanent course teacher administrates the education Faculty of Technical Education Rajamangala University Thanyaburi e-mail: arjarn golf@gmail.com

\*Corresponding author, e-mail: anong\_nawa2558@hotmail.com

## บทนำ

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปีการศึกษา 2556 ที่ผ่านมานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาหลัก 5 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ไม่มีระดับชั้นใดที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557, น.9) จากผลการทดสอบระดับชาติ ที่ปรากฏ บ่งชี้ว่าการศึกษาไทยยังไม่สามารถทำให้การศึกษาที่มีคุณภาพและเตรียมความพร้อมนักเรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประชาคมโลกได้เท่าที่ควร แม้แต่การพิจารณาดัชนีการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ พบว่า ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ใน อันดับที่ 81 จากทั้งหมด 134 ประเทศ ซึ่งเป็นลำดับที่ต่ำกว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้อันดับที่ 34 โดยประเทศไทยมีสภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่าประเทศที่มีประชากรและทรัพยากรใกล้เคียงกัน สะท้อนว่า ประเทศไทยพัฒนาน้อยกว่าประเทศอื่น หากทุกภาคส่วนในประเทศไทยไม่หันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางการศึกษาอย่างจริงจัง จะส่งผลให้ความสามารถของประเทศไทยลดต่ำลงไปอีก (วิทยากร เชียงกุล , 2553 , น.5) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเล็งเห็นว่าการจะพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องเริ่มจากการพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพก่อน และการจะพัฒนาต้องพัฒนาหลายๆด้านไปพร้อมกัน พัฒนาไปในทิศทางเดียวกันด้วยการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เข้ามำกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับแผนระดับชาติ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามมาตรา 8 ด้วยการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาการให้ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่บริหาร กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุน ระดมทรัพยากรพร้อมนำประสบการณ์ความรู้ความรอบรู้ความชำนาญพัฒนาให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2553, น.15)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประสบปัญหาดังกล่าว คือสถานศึกษายังขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการจึงต้องอาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมบริหารจัดการร่วมแสดงแนวความคิดต่างๆในการทำงาน ตามแนวคิดของ สวอนสเบิร์ก (Swansburg,1996, p.6) คือ การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันยึด และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผลักดันให้การดำเนินงานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิผล โดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาในระดับสากล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2557) โดยประสิทธิผลหรือไม่ พิจารณาตามแนวคิดของ มอทท์ (Mott, 1972 cited in Hoy & Miscal, 1991) กล่าวคือ การทำให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการบริหารการศึกษา โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกพร้อมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

### วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 4,619 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970, p. 608-609) ได้ 357 คนและใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบแบบง่าย (Sample Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 22 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ

การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้โดยเกณฑ์พิจารณาความคิดเห็นจะใช้ค่าความสอดคล้องที่มีค่าตั้งแต่ 0.06 ขึ้นไป นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ (Try-out) คำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1970 p. 161) มีค่าเท่ากับ 0.942 จากนั้นจึงนำไปใช้ในการทำวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานงานกับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับคณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

2. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 ฉบับได้กลับคืนมาจำนวน 375 ฉบับ จากนั้น คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 357 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตามจำนวนที่คำนวณได้ เพื่อใช้วิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มาแปลความหมายรายข้อรายด้านและในภาพรวมตามช่วงระดับคะแนน (Class Interval) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

3. สถิติความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำเอาค่าไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์แปลความหมาย (Cohon, 1998)

## ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จากกลุ่มตัวอย่าง 357 คน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

### 1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามของ คณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่าตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.50 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมาคืออายุ 41-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.20 ระดับการศึกษาพบว่า จบปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70.90 รองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.80 ตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่เป็น ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 64.70 รองลงมาคือคณะกรรมการสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.90 ส่วนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอยู่ระหว่าง 6 -10 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.50 รองลงมา คือ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.70 และน้อยที่สุด คือ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.80

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

**ตาราง 1** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา จำแนกตามรายด้าน และในภาพรวม (n =357)

| การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา          | ค่าสถิติ  |      | การแปลความหมาย |
|-------------------------------------------------|-----------|------|----------------|
|                                                 | $\bar{X}$ | S.D. |                |
| การไว้วางใจกัน ( $X_1$ )                        | 4.38      | .41  | มาก            |
| ความยึดมั่นผูกพัน ( $X_2$ )                     | 4.32      | .39  | มาก            |
| การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ( $X_3$ ) | 4.36      | .37  | มาก            |
| ความเป็นอิสระต่อ ความรับผิดชอบในงาน ( $X_4$ )   | 4.29      | .59  | มาก            |
| รวม                                             | 4.33      | .36  | มาก            |

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.36 เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า

ด้านการไว้วางใจกัน ของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.41 ด้านความยึดมั่นผูกพัน ของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39 ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.59

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของระดับประสิทธิผล ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

**ตารางที่ 2** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา จำแนกตามรายด้าน และโดยภาพรวม (n =357)

| ประสิทธิผลของสถานศึกษา                                     | ค่าสถิติ  |      | การแปลความหมาย |
|------------------------------------------------------------|-----------|------|----------------|
|                                                            | $\bar{X}$ | S.D. |                |
| การผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ( $Y_1$ ) | 4.41      | .50  | มาก            |
| การพัฒนาให้นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ( $Y_2$ )            | 4.40      | .40  | มาก            |
| การปรับเปลี่ยนพัฒนาสถานศึกษา ( $Y_3$ )                     | 4.40      | .46  | มาก            |
| การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ( $Y_4$ )                        | 4.23      | .36  | มาก            |
| รวม                                                        | 4.36      | .33  | มาก            |

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.33 เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า

ด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.50 ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 ด้านการปรับเปลี่ยนพัฒนาสถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.46 ด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.36

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

**ตารางที่ 3** ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 (n= 357)

| ตัวแปร                                                     | $X_1$  | $X_2$  | $X_3$  | $X_4$  | $Y_1$  | $Y_2$  | $Y_3$  | $Y_4$  | $X_{tot}$ | $Y_{tot}$ |
|------------------------------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-----------|-----------|
| การไว้วางใจกัน( $X_1$ )                                    | 1      |        |        |        |        |        |        |        |           |           |
| ความยึดมั่นผูกพัน ( $X_2$ )                                | .611** | 1      |        |        |        |        |        |        |           |           |
| การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ( $X_3$ )            | .553** | .706** | 1      |        |        |        |        |        |           |           |
| ความเป็นอิสระต่อ ความรับผิดชอบในงาน ( $X_4$ )              | .494** | .503** | .642** | 1      |        |        |        |        |           |           |
| การผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ( $Y_1$ ) | .764** | .604** | .485** | .738** | 1      |        |        |        |           |           |
| การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ( $Y_2$ )               | .309** | .568** | .434** | .364** | .481** | 1      |        |        |           |           |
| การปรับเปลี่ยนพัฒนาสถานศึกษา ( $Y_3$ )                     | .077   | .248** | .300** | .281** | .393** | .621** | 1      |        |           |           |
| การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ( $Y_4$ )                        | .279** | .397** | .353** | .200** | .333** | .455** | .368** | 1      |           |           |
| การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา ( $X_{tot}$ )       | .785** | .824** | .860** | .840** | .798** | .497** | .278** | .356** | 1         |           |
| ประสิทธิผลของสถานศึกษา ( $Y_{tot}$ )                       | .487** | .598** | .518** | .543** | .754** | .830** | .790** | .670** | .649**    | 1         |

จากตาราง 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ( $r = .649$ )

ในภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ทุกคู่ อยู่ในทางบวก มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ( $r = .077 - .860$ ) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน คู่ที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือ การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ( $X_3$ ) กับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา ( $X$ ) รองลงมา คือ คู่ของ ความเป็นอิสระต่อ ความรับผิดชอบในงาน ( $X_4$ ) กับ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ของสถานศึกษา ( $X$ ) และคู่ของ การพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ( $Y_2$ ) กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ( $Y$ ) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ( $r = .860, .840, .830$  ตามลำดับ) คู่ที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ การไว้วางใจกัน ( $X_1$ ) กับ การปรับเปลี่ยน

พัฒนาสถานศึกษา (Y3) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ( $r = .077$ )

### สรุปและการอภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.33$ ) ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้ให้ความสำคัญกับครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาโดยอาศัยหลักการ การไว้วางใจกันมีการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความยึดมั่นผูกพันต่อกัน และ ความเป็นอิสระต่อ ความรับผิดชอบในงาน เป็นไปตามแนวคิดของ สวอนสเบิร์ก (Swansburg 1996 ,p.91) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการได้รับการยอมรับไว้วางใจช่วยเหลือสนับสนุนผูกพัน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ร่วมตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ให้อิสระให้อำนาจต่อการตัดสินใจและรับผิดชอบในงานจะทำให้ผู้ร่วมงานมีความทุ่มเทและทำงานอย่างเต็มศักยภาพ จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert,1991 อ้างอิงใน จุฬารัตน สุวรรณศรี ,2551,น.64) ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการตั้งเป้าหมายและการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ร่วมกันโดยเกี่ยวข้องกับการกับกระบวนการกลุ่มโดยมีการจูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้สึกว่าเขามีความสำคัญและมีความสำคัญมีความผูกพันและมีความไว้วางใจกัน สอดคล้องกับ อาณัติรัตน์ ผ่อนแก้ว (2556, น.71) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับวัฒนธรรมองค์การของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะทิว เขต 2 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอพะทิว เขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ศรีวิศิษฐ์ ภูมิทัศน์ , มาลีณี จุฑาปามะ และศิริณี จุฑาปามะ 2557,น.96) ได้ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษา ได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน สอดคล้องกับ ดิเรก อนันต์ (2556,น.105) ได้ศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมาก เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย และมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงทำให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ

2. ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.36$ ) ผู้วิจัยเห็นว่า ประสิทธิภาพ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เกิดจากผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและให้ความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมสนับสนุนด้านสื่อการเรียนรู้ทั้งเทคโนโลยีต่างๆ ก็ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้เอื้อกับการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้อง กรุณา บุญแก้ว (2552, น.64) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอวังสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ในระดับปานกลาง กับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ( $r = .649$ ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่แท้จริงต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ร่วมกำหนดเป้าหมาย และให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ฉะนั้นผู้บริหารต้องรับฟังข้อคิดเห็นของ ครูผู้สอน และ คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแผนการบริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสถานศึกษาที่สังกัดอยู่รวมทั้งการแสวงหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาร่วมบริหารเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพในสถานศึกษา แตกต่างกับ วีรยุทธ แสงสิริวัฒน์ ( 2550 ,น.81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กันทิมา ชัยอุดม (2556, น.208) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ จินตนิมิต บุญทวี. (2555, น.83). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมาก

### ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญในการให้อิสระในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เปิดโอกาสให้วิจารณ์ผลการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งสามารถเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนางานได้อิสระ

2. จากการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา แต่อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ควรให้ความสำคัญในการรับรู้และร่วมใจกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาให้สำเร็จจุล่งไป ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

3. จากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความสัมพันธ์กัน พบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ ความเป็นอิสระต่อ ความรับผิดชอบในงาน กับการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษานั้นหมายความว่าผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาต้องใช้ความรู้ และเปิดโอกาสให้ทราบถึงข้อปัญหา รับทราบข้อเสนอแนะ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทีมงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

### เอกสารอ้างอิง

- กันทิมา ชัยอุดม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- กรรณ บัญแก้ว. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- จุฬารัตน สุวรรณศรี. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- จินตนิษฐ์ บุญทวี. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ดิเรก อนันต์. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- วีระยุทธ แสงศิริวัฒน์. (2550). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- วิทยากร เชียงกุล (2553). สภาพการศึกษาไทย ปี 2551/2552 : บทบาทการศึกษาต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์สารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศรวิศิษฐ์ ภูมิทัศน์ และคณะ. (2557). สภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2557). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2557. 7 มิ.ย. 2557 <http://www.chaiyaphum2.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

- อาณัฐรัตน์ ผ่อนแก้ว. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับวัฒนธรรมองค์การของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 (ค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.)
- Cohen, J.M., and Uphoff, N.T. (1977). Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation, and Evaluation. New York: The Rural Development Community Center for International Studies, Cornell University.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Likert, R. (1991). The Human Organization. New York : McGraw-hill Book Co.,16.
- Mott, P.E. (1972). The characteristic of effective organization. New York . Harper and Row.
- Swansburg ,R.C. (1996) Management and Leadership for Nurse managers. Boston.Jones and Bartlett Publishes.